

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА ЖУМА КУНЛАРИ ЧИКАДИ

ӮЗБЕКИСТОН
АДАБИЁТӢ ВА САНӢАТӢ1956 ЙИЛ
4 ЯНВАРДАН НАШР
ЭТИЛА БОШЛАГАН1995
ЙИЛ

2 феврал, № 5 (3342)

**БИЗНИНГ
ШАРХ****МУРОСА АСРИ**

Сүкрудан «Қаерликсиз?» деб сўрашганда, до-нишманд «Афнаникман!» дейиш ўрнига «Ерлик-ман», деб жавоб қўлган экан. Жуда қадимда ўтган буюк «космополит»нинг бу жавоби, очигини айтсан, бугунги кунда ҳам эшитган қулоқца эриш тулояди. Конюот ҳафсизлиги, Ер манфаати ҳали ҳам умумий да хаммада тегиши, демаки, аниқ бир миллат ёки давлатники бўлмаган, дахлисиз шумамдай. Сүкрудан фикратининг кенглиги, Дувёға киндиқ қони томган она шахридай муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

... Сўнгги кунлардаги воқеаларни эсланинг Франция хукумати ядро курорни синаф кўрарни (керагича синаф бўйнигача) бўлса қилинган ўтироф этиди.

Босниядан ва Ўзбекистанда қон тўкилишларга барҳам беришининг реал имкониятлари очилмоқда.

Айни чогда эса Шри-Ланкада ўз берган иккичи порташдаш 200 киши ҳалок бўлди, миглаб одамлар жароҳатланди. Собиқ иттифоқ сарҳадларидаги иотини ҳудудлар – Чеченистон ва Тоҷикистонда низолар зиддиятли тус олди. Бу ўлкаларда ўз бертаётган сўнгги ҳодисалар хатари бошча ҳудудлар фуқароларни ҳам ташвишга солётар. Дарҳакиқат, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, Ўзбекистон Республикаси Ташкил ишлар вазирлигининг «Тоҷикистон Президентига, Парламентига ва халиқига мурожаатнома»сида шундай дейилади: «Ўзбекистон Республикаси жамоатчилиги, барча аҳолиси сўнгги кунларда Тоҷикистон Республикасида вужудга келаётган вазифаларни ташвишланома.

Кўнишни Тоҷикистондаги фуқаролар урушининг ҳалолатни оқибатлари ҳаммамизга маълум. Бу уруш ана шу мамлакатдаги ўн миглаб фуқароларнинг ёстигни қуритди ва иқтисолётнинг ривожини бир неча ўн йилга орқага суруб юборди.

Бу дар Тоҷикистони жамиятидаги ҳар қандай янги қарама-қарши туриш, ҳар қандай кескинилк олдиндан билиб бўлмайдиган ҳалолатни оқибатларга олиб келиши мумкинлигидан далолат беради...

Курол кўтариб чиқиш ҳамда қарама-қарши туриш кеч қачон тинчликка эришини усули бўлмаган ва табиийни, бу йўлни кеч ким қеч қачон кўллаб-куватламайди...

Биз Сүкрудан эсладик. Улуғ салафлар сўзига амал қилимок, муборак қадримларда уқтирилган тарзи шамомда Одан боласининг қурби етиб-етмас экан, кеч бўлмаса, у энди ўз ҳатосидан сабоқ олиши жоиз. Асризм бўшида бошлаб мамлакатлар мамлакатларга, партиялар партияларга, гурӯҳлар гурӯҳларга тамом қарши турди, иккича жаҳон уруши, қизиллар, оқлар... ва курబонлар, курబонлар, курబонлар! Бу қони сафар сўнгигида – аср пойида туриб сарҳисобга ўтирганда бир ҳикмати эслайсан: «Ягона йўл Муросадир!». Муроса бу – ризолик, кўниш, руҳсат берин. Муроса бу – битим, келишув. Муроса бу – инонлиқ, иттифоқ, тутувлик, ҳамжикатлик, яқдиллик, бирдамлик.

Кейинги йиллар катта сиёсат тажрибалари шуни кўрсатадиги, гоҳида дипломатия йўли билан, зарур бўлган ҳолларда куч-тазъиқ йўли билан қарама-қарши томонларни муросага олиб келиш орқадиги тинчликни ўринати мумкин. Томонларни қаҳру-ғазаб отидан тушнишнини ягона йўли ҳозирга шу. Диний, ирқий мажароларни бардам топтиришнини ҳам ягона йўли пистирмалардан чиқиб, юзма-юз ўтириб, ошора муроса қилишидир.

Жаҳон ҳисобсиз жанг-жадалларни кўрди, йигирма беш йиллик, хотто юз йиллик уруশларнинг оқибати битимлар билан тугарни тархида маълум. Бироқ бундай битимларгача берилган курбонлар, таълофлар урушининг иносоннинг тархида энг мудхин ҳодиса экавлигига ишкор этолмайди.

Жаҳон ҳамжамияти, йиррик, курдатли давлатлар, ҳарбий блокларнинг бугути сиёсати ҳар қандай иккиз куролли тўқидашувча бартараф этишига қартилаётган қуонарни ҳол. Бу долзарб тадбир куни кечка Туркия ва Юнонистонининг Ҳинд океанидаги бир орол масаласидаги келишовчиликларда кўрниди. Ҳар иккана мамлакат ҳам ўз ҳарбий кемаларини ҳафли зонадан бир қадар четга олишиди, можарони музокаралар йўли билан ҳам этишига розилик билдириб. Бу факт ҳар қандай эндижитларни муроса йўлидан ўзгача чора, ҳатти-ҳаракат билан бартараф этиб бўлмайди, деган хулоса тобора устивор бўлиб бораётганини кўрсатадигар. Сиёсат олами шу зайдада иносонпарвар қарорлар йўлига ўтиши, иносоннинг аста-секи суркотлашувига умид уйғонайти.

Ажаб эмас, янги XXI аср муроса асри бўлиб таърихга кирса.

Аҳмад ОТАБОЕВ

**БИЗНИНГ
ШАРХ****СОҲИБҚИРОНГА
БАҒИШЛАНДИ**

30 январ куни пойтактимизнинг Алишер Навоий номидаги давлат миллати куубонхонаси блук бобоқалонимиз Амир Темур таъвалдининг 660 йиллигига бағишилган илмий-амалий конференция утказилиди.

Конференциянинг Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазири Эркин Хайдутбеков кириш сўзи билан очди ва олиб борди. Унда санъатпосидик доектори Тўхасин Гафурбеков, физиология фанлари доектори Малик Муродов, Ўзбекистон ҳалқ шоюни Абдулла Орипов, фалсафа фанлари доектори Тилаб Махмудов сугуза чиқдила. Амир Темур таълан ўйлар бўйлаб уошибтирилган экспедиция, Темур ва темурӣлар даври мусикиси, соҳибқироннинг шахс сифатига фазилатлари, тасвирӣ санъатда шоҳ ва унинг даварининг еритилиши кабин мисалаларга бағишилган мавзузлар ишлаптандида яхши таасусор қодилиди.

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӣлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӣлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӣлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӣлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӣлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

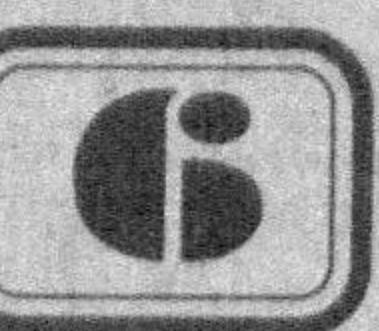
Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Шунингдек, куубонхона Амир Темур ва темурӢлар давридан хикояни она шахридан муборак муносабати, инсоннинг меҳр-муҳаббати ҳанзу файласуфнинг ватандушлари – биз ерликлар учун ибратли сабоқ бўлгани нўй. Акс ҳолда Франция ядро курорни ўз ватандаш жуда олиста – Тинч океанидаги олзоқ бир оролга элтиб синаф кўрармиди? Тинч океанидаги ўша мўъжас орол уларга ўтгай Ватанимиди? Бан башар фуқароси асафил миллатлару златларга қайси асрда насиб этаркан? Башорат ҳос кишиллар гагина насиб этадиган иқтидор. Бироқ босиб ўтила йўлда ортирилган тажрибалардан келиб чиқиска като бўлмайди...

Санъат нима, ҳофизлик не, тақдирми, баҳтми, толеми?
Зар жиссимида бўғуллар меҳнатимнинг сонидур,
Ким ганинг ҳар бўрга тугди бир тугун бу торга.

Ҳозрат Навоийнинг ушбу байтарини ҳақиқини ҳофизининг
хәтига тасвирлаҳа қилиб қўйилса, муносиб бўларои. «Ма-
шақатсиз ҳунар бўлмас деганлардек, санъат ҳам, ҳофизлик
ҳам курбонлика даставал меҳнату машакатни талаф қилас-
ди. Ва яна кўнгилга Худо солган Дард бўлиши керак, Ҳудо
берган сабру бардои бўлиши керак. Гуллар, қарасклару олқиши-
лар бу — ҳунарнинг борг томони, боянинг ортида эса қанчча
чагир ўйлару қанча Чўли ироқлар ястаниб ётибди.

Ўзбекистон халқ ҳофизи, Алишер Навоий номидаги Дав-
лат мукофотининг соҳиби Шерали Жўраев — чорак асрдан
зиндро вақт мобайнида эл ичиди, ўз санъатининг борли-
гини исботлаб келаётган, эл суйган, эл эъзозланган ҳофиз.
Деяри ўсмирик пайтида ижро этилган «Ўзбетим» бўтуни
кунда мустақил юртимизда янада баралди янграгода. Ҳо-
физининг кейнинг йилларда яратган қўшиқлари унинг ҳаёти-
да юқсанамалот фасли, умр ҳикматларига йўргилган мум-
тоз етуклик мавсуми бошланғандан далолат беради.

... Пон юрсанг бу жаҳонда, сенга шудир тоғу маҳт,
Келмагис ҳақ, кетмажин ҳақ, охират ҳам ҳақ, ҳақ.
Жаҳоннаму дўзахин Тангри қалмишинг-чун қилид маҳт,
Ҳақ Тағлонин йтди икки дунёйнинг баҳт.

Уйи ўйла кимки ўтди, ҳурлар тутгай қадаҳ,
Оллоҳ, шудидан измат насиб этгали менга,

Ҳурлар қошидаси ҳиммат насиб этгали манга.

Ниҳолнинг ниҳоллиги унинг кўрку тароватида, чинорни
нг чинорлини эса азим новдаларини асрри ҳикматлар ниҳон
вазмини, серсукун салобатидар. Бир соҳида икки фаслда
икки хил ҳолатни кузатмоқ мумкин: Баҳор айёмида унб
чиққан майсалар оламта, туғу ташлартирикли мұждаси-
дан баҳор барсалар, кузаклаги барги ҳаёнлар шилдира-
замин ила маъжудотта жудолицлар вайда айлаб, ҳажру ҳиж-
ронлардан дарақ еткизгандай бўлудлар. «Тинмас забон» ҳо-
физининг умр соҳиқларидаги яшил майсалардан тортиб то-
зызар япроқларга бўлган масоғи — мұжат орасинда не-
лар ниҳон, бу манзилда аро ўйда қолиб кетган нарсалар
нею, ўзлигидан бехабар, ўзини ўзи алғомлай ўтган кимса-
лар нима, умуман, ўтиз йилилк хониши нолалар, ҳофиз
келиб тўхтаган руҳий-мальнавий манзилнинг номи нима? «Ёп-
лик — бир бешарвлиқ, иғитлик — бир мусобақа, кексалик
еса бир Таассуфиди» демишлар угулар. Таассуфининг ҳосили
эса ҲИҚМАТДИР.

Бу дунёда ҳар ким ҳар ҳил ҳикмат айтиб кетади. «Юзи
яхшиларин ёрт кунидан ёдули, сочлари гуноҳкорлар туни-
дай тим қорға экан». Бу ҳам бир ҳикмат, ғўзаллар ҳақида,
ғўзаллар шаънтига айтилган ҳикмат. «Мулк келини шоҳ ад-
латининг безати, фазлу фазилатини либосидан маҳрум бу-
ладиган кун зинор келмасин» деййлари яна бир ҳикматда.
Боз айтидиларки «Ёп йигит кўзгуда кўрган нарсани кекса-
ниши пишган гишити қараб билади».

«Габнат кўла ҳаёт зиннатонасида наявоҳар келинита етти
рангдаги кўйлак тўқиб, ҷақмокиниң қайчиси, ёғирганинг, инга-
ни атроғро ранг-бараган либослар, нақшилор чодирлар
тиқмоқда». Энди кулоқ солинг:

Баҳор айёнидур, даги йигитликнинг авонидур,
Кетур, сокий, шароби побиким, ишрат замонидур,
Гаҳф саҳро узори лола шаклини эрур гулгун,
Гаҳе саҳни чаман гул ҷаҳрасидан аргувонидур.

Яна саҳни чаман бўлди мунаккаш ранг гуллардин,
Масарқим сунъинг наққошига ранг имтиҳонидур,
Юзунг, эй сарв, жоним гулшанинг тоза гулзори,
Қодинг, эй гул, ҳаётим боргиниг сарви равонидур...

Захириддин Муҳаммад Бобур йигитлар фаслининг бор
ҳикматини ушбу газад тимсоқида айтиб кетган бўлса, ҳофиз
ундан бир пурхикмат қўшиқ яратдиким, кўнгиллар жунбуш-
га келиб, ошуфталик мавжудлари яна гарқоб бўлдилар. Ушбу
қўшиқ ҳофизининг ҳам ўзи етишган, ўзи дарду изтироби ила
бино этган бир улуг ҳикматидир. Ҳикмат эса ҳамиса инсо-
нийликда, одам боласининг ўз фоний умри давомида ўз
олиди, яраттанинг олдига ҳисоб-китобини қилиб боршига,
ўз мақсад-муддаосини, «келмаги-кетмаги»ни ўйлашга,
ўйлатига хизмат қилиди. Зеро, демишларки, «Бу дунё охи-
рат экинзоридир».

Абдуваҳоб ака Шерали акамизинг суюкли, содиқ шоги-
рларидан. Устоzining шу шогирдига меҳри бўлакча. Ўша
кун шогирдининг ўйида устоз ҳам ҳозир эди. Бир гаройиб,
бир ажойиб мавсум эди, ҳаводан сунбулу раҳион иси келар-
ди, қай бир очиқ, дезрадлан, парда ортидан янги тушган
келиничаннинг ярим чехраси кўришиб тарб, дунё чехраси
чанг солган зулф янгиг бегарас, ҳазрат Навоийнинг газали
янгилг тинкин, ва гўзл эди:

Субудин Лайи очибтурдеги абиросо эмас,
Догини Мажнун қонатмиш, лолай ҳумро эмас.
Настарон кўзэзидир бир сори мен, бир сори ёр,
Чехра аксин кўргузубт, бир гулро раюн эмас.
Гулни ўхшатқан учун ёримга ёғ бор аро,
Музтариб кўндулум күшидур, бубули шайдо эмас.
Сунбул устидин насим эсгач, нигорум туррасин

Ёд қилдиким, димог ошуфтадур, савдо эмас.
... Гулни сарв узра ҳаёл эттим кўнгул бўстонида,
Рост айтай, сарви гулрўйим киби зебо эмас.
Бўлмансиз матгари ҳусен, эй шўхларким, багаро,

Сиз киби билтурги ғулардин бири пайдо эмас...

Бир гаройиб, бир ажойиб мавсум эди, барча мавнун эди, барча маҳзун эди. Кейин Девона келди. Девона Шерали аканинг ашаддий муҳлиси экан. Келган заҳоти ҳофизини қу-
қиёти кетди. Бир қуқиёти, иккى қуқиёти, термуди-
қуқиёти, куқиёти-тurmуди, ҳайкирди, севинди. Ўттиз
қуқиёти ўйни велосипедда босиб келган, ихраб ҳанси-
пар, «Э. Шер ака, — дерди у, — Раҳмат полволар кўрломай
ўлиб кетди, бизга насиб қўлган экан, мана, сизни кўриб ту-
рибмиз, келин ака, яна бир кўчоклай!» Абдуваҳоб ака қули-
дад олиб, Девонани кузатиб қўймаганда, бу алф дийдор-
лашув хийла давом этмоғи мұкаррар эди. Велосипедини ша-
ракчилиб Девона кетди, Абдуваҳоб ака эса Девонанинг қис-
санни сизлаб далаот беради:

«Сиз Сариосиёга тўйга келган пайдо бунинг акаси шу
кун бир арава тупроқни келтириб укасига, яни шу Девона-
га топшириқ беради: «Ука, — дейди у, — мана, ҳозир соат
роппа-роса уч, шу тупроқни томорқага ташайсан, соат сак-
изда келиб сени тўйга олиб кетаман». Девона тупроқни

бекатида унинг ҳам ўзининг саволу жавоблари, хуласа ва
эътирофлари бордир. Улуг зотлар тоза қаломлар или айтиб
кетган азалий ҳикматни ҳофиз қўшиқ тарзида «Янгилайди»
ва шубҳа йўқки, қўшиқ бўлиб янграган ҳикматнинг таъсири-
ти, тарбиявий ҳизмати ўн чандон ошади:

Бу дунё азандан ёлоччи дерлар,
Не берса қантарип олмоқчи дерлар,
Ёнракда яхшига айлөкчи дерлар,
Ажалини борашика пойлөкчи дерлар,
Қаён кетмоқдасиз, қаён?

Савоф дарёсида сузмаган жонлар,
Тавоф дунёсида кезмаган жонлар,
Халони ҳаромдан излаган жонлар,
Ҳаққидан айраниб бўзлаган жонлар,
Қаён кетмоқдасиз, қаён?

Ҳофиз билан Термизига учайтган эдик. Ноҳос оғиздан чиқ-
кан «иҷраман» деган сўздан радиф ясаф, газал битмоқчи бул-
дик. «Бўстон иҷраман», «достон иҷраман» дей байт изларди

Ҳофизни Обизаранг дарёсининг манзаралари ҳайратта сол-
ган эди, бироқ буни ҳеч кимга сезидирмади. Акан дарё бўйида
бирпак ёлғиз қолдирмоқчи бўлдик. Аслида биз дарёни дарё
билин холи қолдирган эдик. Бизлар эса дарё эмас, четда
турган оний, бир оқшомлик шериклар эдик, иккى дарёнинг
сўзсиз мулокотлари ичра нима гаплар кечтанидан бехар-
миз, ай, дўстлар, бу дунёда дарёни ҳар туннади тоғни
тоғ англайди, чинорниги чинорларга да-аён. Ҳаз-
рат Навоий ҳам демишларки:

Соқи, шират сийин бунёд ила соғарға қўй,

Не унумкин, даҳр бунёдин кўраммен су уза.

— Шералиб, қани, қани, бизнинг қўлимиздан ҳам бир
чопон кийинги-чи...

Сурхондара кattaю кичик бирдек иззат қиладиган, иқ-
тисаду иш юртиши салоҳиятидан ташқари адабиёту санъат-
ни нозик англайдиган, шеърията шавки баланд бедорид
инсон Ҳумайдин ака Шарофиддинов ҳофизга сурхондарёча
чопонни кийтазаркан, ўй тўла мехмонларга мурожаат қи-
либ, бурро-бурро яна бундек леди:

Яхши ҳофизлар дунёга ҳар кун келавермайди. Қани, чопон
куллук бўлсин, тақсиз! Узоқ умр кўрининг-у тэни яна узоқ
иyllлар шод этиб юринг! Омни!

— Шералининг «Бир ажаб бир ичра жонон ўлтурур» деган
ашласи бору, биласизми? — деди бир куни Низом ака
дабдурустдан катта шаҳарнинг ўртасидан, катта кўчада тўхта-
тиб олиб. Жиндай қизиб олганни десам, талмовсиганим-
ни сезди шекили, дарров вазиятни ўнглади:

— Э. Сирожиддин укам, бу дунёда соғ ҳам, носог ҳам кўп.
Худога шукур, мен сорман, сизга ростини, бўлган ганини айт-
ман. Бир куни, ёзинг чилласида, иссиқ ё қирқ беш ё эллик
бор, одам тикилини троллейбусда кетипман динг, нафас олиб
бўймади, кайфийтинг ўзи чато, шу «Бешёғон»га етганда бир
куй эпитетиди! Жимирлаб кетдим. Уринаб-суринибр трол-
лейбусдан тушиб қолдим. Ҳалини айтган ашула-да, Шерали-
ни. Сочлари оқарган, кап-кетта одам, бир аҳволда, шу
ашуда тутгучча ўтириб эшигиткан, динг. Бошқача бўл кет-
дим-е! Хўб айттанд-да, қандини уснин!

Низом ака, ҳаммаси биладиган Низом Комил, машҳур
туннадибиди Нодар Думбадзен Узбекистонда машҳур этган
мутаржим акамиди, «Кумушдай яқироқ азиз бошингиз», десам,
иїғлаб юборди. Кейин: «Хоғизга итказсанзин, — деди,
— ўн уч йилдан кейин ўғлини ўйлантираман, ҳозирдан тўйга
айтиб қўяяпман...»

Машҳур турк хонандаси Иброҳим Тотлисас Тошкентда
бор-йўғи бир кунинга мөхмон бўлди. Муҳташам «Туркис-
тон» саройини бир оқшом ўзининг нурли кўшиклиари ила
мунавар әди. «Бир замонлар Иброҳим қайдай эди-ю «Тур-
кистон» атамиши қасрлар қайдай» дега ўйлаб ўтиридик
биз. Кўшик оқшомининг яримида оғизида бўшлар
тумчига ташдиган гишишни гишишни ташдиган.

Машҳур турк хонандаси Иброҳим Тотлисас Тошкентда
бор-йўғи бир кунинга мөхмон бўлди. Муҳташам «Туркис-
тон» саройини бир оқшом ўзининг нурли кўшиклиари ила
мунавар әди. «Бир замонлар Иброҳим қайдай эди-ю «Тур-
кистон» атамиши қасрлар қайдай» дега ўйлаб ўтиридик
биз. Кўшик оқшомининг яримида оғизида бўшлар
тумчига ташдиган гишишни гишишни ташдиган.

... Нозанинлар базмиди айтилар мастанса сўз,
Термизиг жонининг олгай сурмали мастанса кўз.
Келгил, эй, жонимки сепдан тинглайн дўстона сўз,
Кўлларим тутсиз белиндан, суртаний поининг коз,
Базми хилвоннан тоза туз, дўст бўсан, ёнимда тур,
Буз жаҳонда дўст ўйк деб, урма ох, қизма хитоб,
Ўзни топ ҳам Ҳақни топ деб, Танги берган бир китоб,
Ҳақни топсанг, дўстни тондинг, дўст қидирсанг,

Ҳақни топ,

Зарра имконинг бўса, бир гариф кўнглини топ,
Ҳақ ўйлinda қил савоб, дўст бўсанг, ёнида тур.
Кўшик тутагач, Иброҳим оғамиз ҳофизимизга тасаннолар
айтили, дил сўзлари ила ажаб қолқишиларин иззор этиди. Уш-
бу лахзаларда у хофиз моса, бозча бир ҳофизининг ҳаёти
муҳлисига айланган эди. Бирори осмоний қўшиклиари ила
қўнгиллар туршиларни иззор этиди. Ушбу ҳофиз моса
хонинишилар билан диллар самоватига юлдуззорлар барпо
этган иккى туркайзабон санъаткорнинг зафар оқшоми эди
бу оқшом.

Фалак ўйлар керак сайд-иётса-ю келтириши ишкига
Манингдек ҳофизи туркӣ, санидек шоҳи донони.

Сирожиддин САЙЙИД

«Суръат тумчигай қадаҳ»

